САВЕЗ УДРУЖЕЊА ЗА ПОМОЋ МЕНТАЛНО НЕДОВОЉНО РАЗВИЈЕНИМ ЛИЦИМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

БИЛТЕН

БРОЈ 1 НОВЕМБАР 2006. ГОДИНА I БЕСПЛАТАН ПРИМЈЕРАК

ПРОСТОРИЈЕ САВЕЗА ПРИЈЕ

ЗА ПОДРШКУ РАДУ САВЕЗА ЗАХВАЉУЈЕМО СЕ:

McMilan NAMJEŠTAJ

D.O.O. AM MEĐUGORJE
Banja Luka

S.T.R. NECO
Prodaja stolnjaka, zavjesa, paravana ...

OPTI-SAŠA

OMCAFÉ

"MiD" BOJE I LAKOVI

MEMBER OF THE SLOVAK HYGIENIC PAPER GROUP

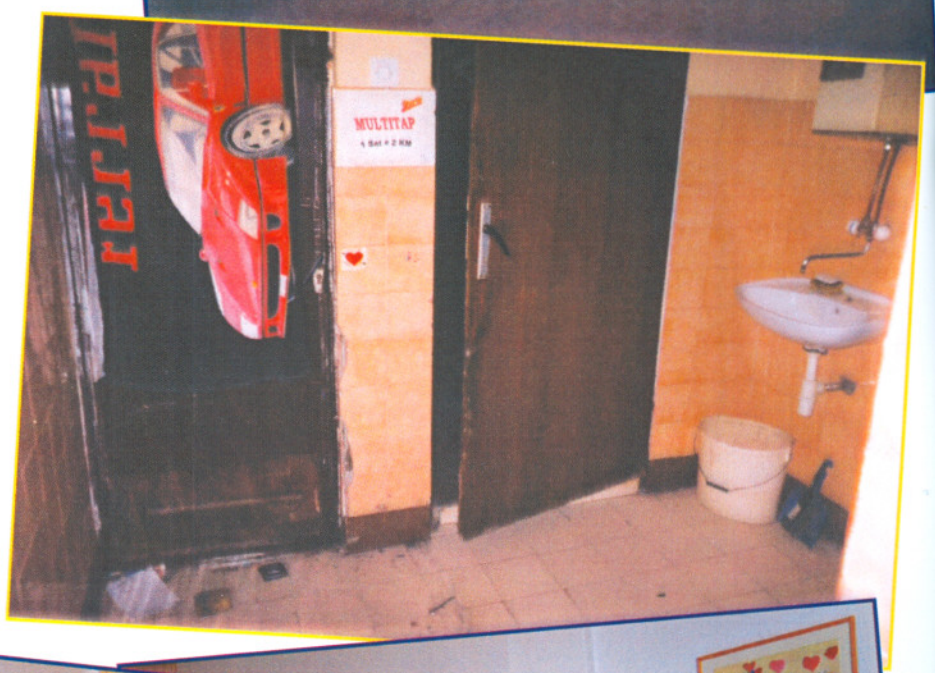

ПРОСТОРИЈЕ САВЕЗА ДАНАС

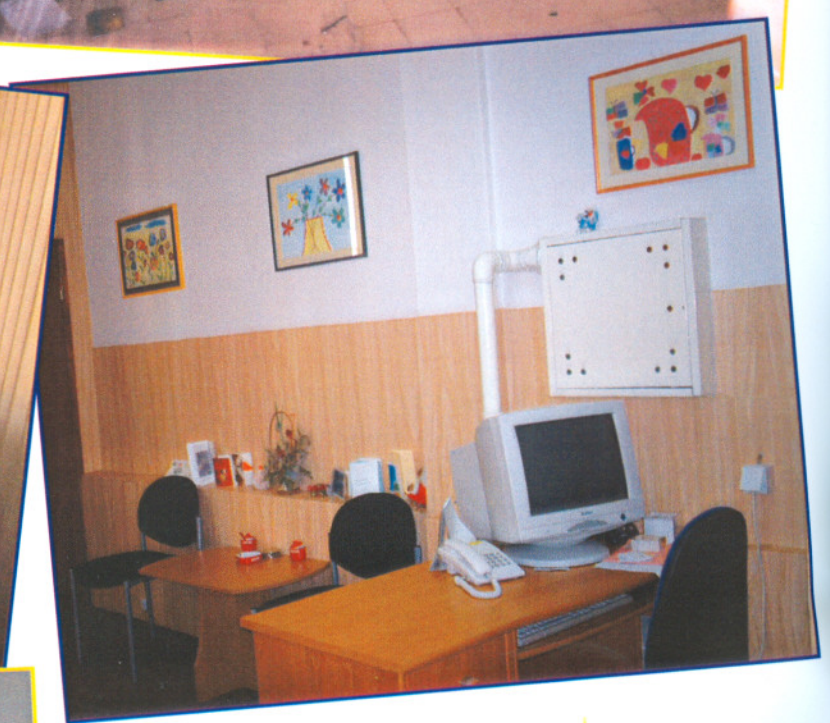

Министарство рада и борачко инвалидске заштите

Министарство за породицу, омладину и спорт

Министарство финансија - Пореска управа

Поштовани,

послије много уложеног труда и рада, дочекали смо да и ми добијемо први број нашег часописа, у историји нашег Савеза. Пут до његовог изласка је био трновит, као што је живот наших чланова и њихових породица такође трновит.

Али, успјели смо нашом упорношћу, као што су то и наши чланови и њихове породице.

Наш првенац је по много чему специфичан у односу на сличне часописе, као што су то и наши чланови. Садржај је по нашем мишљењу, примјерен првом броју, а за очекивати је да ће наредни бити другачији, прије свега у интересу наших породица и афирмацији наших чланица и чланова.

Надамо се да смо покретањем овог "Билтена", отворили прозор у свијет, свијет који о нама тако мало зна, који нас недовољно познаје и препознаје, да смо у много чему ускраћени, обесправљени, незаштићени, да смо изгубили драгоцјено вријеме за многе генерације наших чланова, да нас они који треба да нас подрже често и не подржавају, да они који одлучују о нама то не чине у довољној и правој мјери...

Ми нећемо стати. Ово је само један од наших почетака, у нашој афирмацији и борби за љепше и праведније сутра.

Надамо се да смо се разумјели!

Редакција

Свим нашим члановима честитамо 3. децембар међународни Дан инвалида

Издавач:
САВЕЗ УДРУЖЕЊА ЗА ПОМОЋ МЕНТАЛНО НЕДОВОЉНО РАЗВИЈЕНИМ ЛИЦИМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

РЕДАКЦИОНИ ОДБОР:

НЕНАД ЋЕЛОВИЋ, Бања Лука, главни уредник;
ГОСПОВА РАЂЕН - РАДИЋ, Бања Лука, секретар редакције;
БРАНКО БЕРИЋ, Приједор, члан редакције;
ЗДЕНКА МАРИЋ, Источно Сарајево, члан редакције;
МИЛИЈА БОРИЧИЋ , Бања Лука, члан редакције

Штампа: Vilux д.о.о., Бања Лука

Адреса редакције:
Марка Краљевића 14
тел: 051/460-477, факс: 051/458-592
e-mail: sumnrlrs@inecco.net

Све правне субјекте из поља привредног пословања, које препознајете на овим страницама, представљамо Вам превасходно као хуманисте, потом као изузетне пословне људе а тек онда као као продавце... (нечега). Користимо прилику да им се још једном искрено захвалимо!

У МНОШТВУ МНОГИХ - ИЗАБЕРИТЕ ЊИХ !!!

"Хуман човјек прво брине о другима а потом о себи !" (цитат из интервјуа са Гдином Александром Милићем, психологом)
Ако су ови руководиоци пронашли и цијенили све људске вриједности, ма колико оне биле другачијих од оних уобичајених, те пружили подршку једној овако маргинализованој популацији, онда можете бити сигурни да од њих, за свој новац, добијате максимум - квалитета, поштовања и уважавања. Од већине других то не можете очекивати - за њих сте само средство увећања сопственог капитала!!!

ЗАХВАЉУЈЕМО СЕ,

ВАМА, НАШИМ САГОВОРНИЦИМА, КОЈИ СТЕ ПРИХВАТИЛИ НАШУ ИДЕЈУ И ИЗАШЛИ НАМ У СУСРЕТ ИЗНОСЕЋИ СВОЈЕ СТАВОВЕ И РАЗМИШЉАЊА О ОВОЈ МАРГИНАЛИЗОВАНОЈ ПОПУЛАЦИЈИ ГРАЂАНА. СВОЈИМ ДОПРИНОСОМ СТЕ УЧИНИЛИ, СКУПА СА НАМА, ПРВИ КОРАК КА РАЗВИЈАЊУ СВИЈЕСТИ ДРУШТВА О ОСОБАМА СА ИНТЕЛЕКТУАЛНИМ ОНЕСПОСОБЉЕЊЕМ И УКИДАЊУ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ОВИХ ОСОБА, СВЕ У ЦИЉУ ЊИХОВЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ У ЗАЈЕДНИЦУ У КОЈОЈ ЖИВЕ!!!

Редакција

ПОСЈЕТА КАО ОДРАЗ ПОШТОВАЊА И УВАЖАВАЊА

ИГОР РАДОЈИЧИЋ, Предсједник Народне Скупштине Републике Српске

Након упућених позива од стране нашег Савеза на сарадњу у сврху упознавања представника надлежних институција у Републици Српској и Босни и Херцеговини са проблематиком и условима живота особа са менталном ретардацијом и њихових породица, а све у циљу побољшања и превазилажења бар неких проблема, Гдин Радојичић, предсједник Народне Скупштине Републике Српске за разлику од многих, који нису чак нашли времена нити разумијевања за нас, одазвао се нашем позиву и 05. 09. ове године дошао у посјету Савезу, на разговор. Предочене су му специфичности, потребе, проблеми али и успјеси из свакодневнице ових особа, њихових породица, локалних удружења – наших чланица, као и самог Савеза.
Веома конструктиван разговор резултовао је конкретним смјерницама, запажањима, приједлозима и максималном подршком од стране Гдина Радојичића:

- Прије овог састанка покушао сам прикупити што више информација о активностима, потребама и рјешењима која се тичу ове популације. Често се дешавју пропусти или неправилности унутар креирања законских аката узроковани чешће непознавањем суштине проблематике него незаинтересованошћу или немаром. Зато је неопходно да ви директно утичете, дајете приједлоге и потребне информације. Врло битна и похвална активност јесте отварање адаптираног и опремљеног вртића за дјецу са посебним потребама, која знатно побољшава услове живота ове дјеце и њихових породица. Такође, рјешавање проблема канцеларијског простора за рад вашег Савеза једна је од активности које пружају подршку вама и вашем раду;
- Према информацијама Министарство здравља и социјалне заштите треба да издвоји суму новца за побољшање лијечничких и смјештајних капацитета за ову популацију у градовима Бања Лука, Соколац и Јакеш. Ви бисте се требали укључити у ове активности, својим приједлогом о евентуалном рјешавању и потребама ваших чланова у овом сегменту. Покушаћемо уговорити састанак и у овом Министарству са министром или помоћником, гдје бисте разматрили рјешавање већ поменутих активности али и других питања као што су финансирање инвалидних организација преко надлежне Комисије у овом Министарству, измјене и допуне законске регулативе и сл.;
- Када је у питању проблематика здравственог осигурања договорићемо састанак вас и директора Фонда здравственог осигурања на којем бисте изнијели уочене проблеме, недостатке, ваше приједлоге у циљу разматрања и рјешавања истих, као што су лијекови, помагала, рефундације и различита пракса радних јединица унутар Фонда;
- Уговорићемо и састанак са министром просвјете и културе Гдином Касиповићем гдје бисте такође номиновали актуелне проблеме и приједлоге рјешења;
- Разговараћу са Министром локалне управе и самоуправе да видимо у којој је фази процедура одрђивања организација које ће бити проглашене као удружења од јавног интереса;
- Упутићемо захтјев за додјелу посебног гранта вашем Савезу у сврху премоштавања горућих проблема Савеза око финансирања одржавање редовне Скупштине Савеза.

Уз напомену, да се не устручавамо поново му се обратити за било коју врсту подршке, разговор је окончан на обострано задовољство. Да обећања нису остала пуста, ријечи само мртво слово на папиру, говори чињеница да су неки приједлози већ реализовани у овом врло кратком временском року, што је за сваку похвалу!

МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У УЛОЗИ ПОСМАТРАЧА АЛИ И КРЕАТОРА НОВЕ ПОЛИТИКЕ У БИХ

Свјетска Банка одлучна у подршци органима власти у БиХ

Dirk Reinermann - The World Bank - Country Bank for Reconstruction and Development

У недостатку времена током Конференције посвећене сиромаштву и инвалидности у БиХ, одржане у Сарајеву, и немогућности директног разговора са Гдином Дирком, понудио се да нам своје ставове, утиске и препоруке о стању у БиХ, као резултат његовог досадашњег рада, који је везан и за проблематику особа са инвалидитетом, достави у писаној форми накнадно, што је и учинио.

,, Поштована госпођо Рађен – Радић!
Пошто сам имао задовољство да Вас упознам током Конференције "Онеспособљеност и сиромаштво у БиХ" која је одржана у новембру прошле године, користим ову прилику да одговорим на Ваше писмо / упитник.
Као што сам навео у свом обраћању на

раније поменутој Конференцији, наведени изјвештај Свјетске банке о развоју у свијету везано за "једнакост" наглашава важност елиминисања неједнакости која ограничава раст. Прелиминарне процјене глобалног годишњег прихода који се изгуби због инвалидности је приближно 5 – 7 %. Овај приход оде када се инвалидност не третира кроз одговарајуће шеме које циљају, или на саме инвалиде директно, или на њихове породице.
Ипак, као што сте добро и примијетили, инвалиди и њихове породице су често занемарене од ширег друштва у многим земљама, а БиХ није изузетак у томе.
Без обзира на то, док многе европске земље имају прилично свеобухватан систем социјалне заштите најугроженијих дијелова друштва, циљани програми социјалне помоћи и дјечије заштите у БиХ и даље су значајно слабо финанасирани и пружају изузетно неједнако покриће у земљи. Из тог разлога, мада БиХ у цјелини троши један од највећих дијелова свог годишњег прихода на социјалну заштиту, готовински трансфери социјалне заштите у БиХ нису довољно усмјерени на оне којима је то најпотребније – ово се односи на систем у цјелини, као и на појединачне програме. Са скоро 8% становништва, које је испод линије сиромаштва и око 30 % који су на граници сиромаштва, потреба за одговарајућом мрежом социјалне заштите у БиХ изгледа више него је очигледна. У том смислу, ми у Свјетској банци смо одлучни у нашој подршци органима власти у БиХ и финансирали смо низ пројеката реструктуирања социјалног сектора који су имали за циљ побољшање ситуације у тој области.
Пошто је намјера Свјетске банке да се ангажира са цивилним друштвом и помогне његове активности у свим аспектима друштвено – економског живота земље у којима смо присутни, овим охрабрујем Вашу организацију да се пријави за грант средства под нашим програмом "Мали грантови".
Желим све најбоље Вама и Вашој Организацији у Вашим активностима а посебно у штампању првог броја Вашег листа.

С поштовањем!"

УПОЗНАВАЊЕ КАО ПРВИ КОРАК РАЗУМИЈЕВАЊА

Ментална ретардација је велика непознаница, како за родитеље који се по први пут сусретну са том горком и тешком чињеницом приликом утврђивања таквог стања њиховог дјетета, тако и за обичне људе, грађане овог друштва.
Да бисмо лакше разумјели свијет у којем живе наши малишани, али да би и друштво упознали са кавким потребама и специфичностима живе и ова дјеца али и њихове породице, замолили смо др. Сердар да нам олакша пут од незнања бар до препознавања. Јер, није срамота не знати, срамота је не хтјети знати!

Узроци менталне ретардације (МР)

Ментална ретардација је само један од облика испољавања неког можданог поремећаја. Тај поремећај може бити узрокован или у трудноћи, или у породу, или усљед неких других болести (неке инфекције у току трудноће, крварења, недовољност плаценте да опскрбљује плод, изложеност зрачењима, неким лијековима, изложеност токсичним дејствима, алкохол, дрога, пушење итд.) Ако су продужени и тешки породи може доћи до оштећења плода који су такође узроци и моторне и психичке ретардације. У самом породу обично су то трауматска оштећења, која доводе до крварења или до хипоксије – недостатак кисика, којем је мозак најподложнији и који је за дјецу у том најосјетљивијем узрасту врло тежак. Сваки недостатак кисика, који би настао усљед продуженог и тешког порода, престанка рада куцаја или било којих гинеколошких аспеката, узрокује оштећење мозга.
С друге стране ту су и генетски узроци, који у суштини настају пренатално, прије рођења, практично у самом зачећу, преносе се или настају свјежим мутацијама гена при самом зачећу, тако да се дешава да се десе тешка генетска оштећења а да у породици практично није било таквих случајева.
Од обима оштећења и од мјеста - локализације самог оштећења на мозгу, зависи да ли ће та заосталост бити физичка, ментална, или и физичка и ментална. Дакле, њима је у суштитни заједнички узрок, она често иду заједно али могу бити и потпуно одвојено. Тренутно доступним методама снимања, рецимо магнетном резонанцом, могу да се, у великој већини случајева, више него раније, докажу промјене на мозгу које су настале усљед изложености неком оштећењу, које сам претходно набројала и које могу да се визуелизирају, виде на тим снимцима, било да су локализоване или да су дифузне, односно раширене по мозгу. Мада и даље у неким случајевима специјално код изолованих менталних ретардација, код умјерених а посебно код блажих, могуће је да се ни на тако суфистицираним снимањима такве промјене не нађу. Дакле у суштини узроци су исти и за физичку и за менталну ретардацију а у некикм случајевима и за епилепсију, а то је оштећење мозга са већ набројаним узроцима.

Др. Александра Сердар, педијатар, субспецијалиста клиничке неурофизиологије са епилептологијом, шеф Одјела дјечије неурологије Педијатријске клинике Клиничког центра Бања Лука

Категорије МР

Категорије менталне ретардцаије можемо разврстати као гранична, блага, умјерена, тешка и дубока МР. Психолошким тестирањем се оне верификују, одређује се количник интелигенције. Психо тестом се одрђује вербални Q, манипулативни Q и када се све то сабере добије се количник интелигенције у изражавању и моторици, што представља и основни параметар за

одређивање категорије МР дјетета.
Велику улогу игра и едукативна запуштеност дјеце која и уз солидан количник интелигенције не дозвољава дјетету да се искаже у том омјеру интелигенције коју посједује, тако да се то дијете поистовјећује са дјететом које је у стању МР. На жалост, неријетки су такви случајеви, посебно у руралним срединама.
Блажи облици ретардације, гранична и блажа, се откривају тек са поласком дјетета у вртић или школу. Углавном, уз појачан адекватан рад са њима могу напредовати, школовати се, па често и осамосталити за живот, наравно опет је ту распон количника интелигенције од петнаестак јединица узрочник степена напретка. Напомињем, потребно је доста адекватног рада који је код нас сада заступљен у систему инклузивног образовања.
Умјерена МР су дјеца која обично могу да савладају рецимо, хигијенске навике, кретање по неким познатим дијеловима, по кући, комшилуку, али школовање у тим случајевима обично не полази за руком, нису способни за самосталан живот и рад.
Тешка и дубока МР како и сам назив говори, су теже, често су везане и за физичку ретардацију.

Епилепсија

Уз ове категорије се често везује и епилепсија која још додатно отежава развој, поготово када је теже контролисана епилепсија, што је по правилу у случајевима гдје постоје структурне промјене на мозгу, такви се напади теже и контролишу. Сваки напад угрожава дијете, враћа га корак уназад, те су првенствено настојања љекара да се напади спријече, да се покрију терапијски, да би та дјеца имала предиспозицију да иду бар неким мањим корацима напријед. Колико ће ићи напријед зависи од њиховог потенцијала, од врсте структурне промјене колика је и у којем је подручју мозга, као и од ангажмана околине у њиховој хабилитацији, успостављању неких моторичких функција као и интелектуалних.

Како препознати епилепсију

Када говоримо о епилепсији потребно је нагласити да постоји јако велики број врста епилепсија, епилептичких синдрома који могу врло различито изгледати. Неки епилептички напади изгледају тако да се дијете краткотрајно загледа и ви га не можете у том тренутку дозвати, ви видите да оно онако "празно" гледа али оно не пада, нема никаквих трзајева, нема пјене, нема умокравања, нема значи никаквих знакова које обично подразумијевају епилептички напад. Често се деси да учитељице у школи примијете таква чудна загледавања, посебно ако се дешавају више пута у току дана, дјеца једноставно имају неке празнине, рецимо недостаје им дио диктата и сл., јер су били одсутни тих момената. Родитељи тада доведу дјецу и када им ми кажемо да је то епилепсија, зачуде се. То су тзв. апсанс епилепсије, напади који такође имају промјене на ЕЕГ-у, али који обично имају добру прогнозу, добро се лијече, те се након извјесног времена та терапија може и искључити и дјеца се могу сматрати здравом. Уколико се не лијечи на вријеме у неким случајевима могу и ови благи облици прећи у теже, гдје се јавља она класичнија клиничка слика. Постоје прелазни облици између блажих и тежих облика, као што су трзаји капака, жмиркања, трзаји дијелова лица, трњењем само једног дијела руке или ноге и сл.
На крају ту је облик великог тоничко клоничког напада, који је управо тај типични који сви распознају, са падом, криком, са умокравањем, угризом језика, пјеном на устима и сл. Али опет напомињем, то је само једна врста епилептичког напада од многих (тонички, клонички, миоклонички, апсансни, генерализовани тоничко клонички, и др.). Која је врста епилептичног напада у многоме зависи од примарног оштећења мозга, мада се неке епилепсије јављају код дјеце која немају никакво оштећење, тзв. бенигне епилепсије, када се дјетету у току терапије, након периода од 3 – 5 година не добијања напада, може искључити терапија и сматрати дијете здравим.

Повезаност епилепсије и МР

Најчешће је заједнички узрок менталне ретардације и епилепсије. Само у ријетким случајевима, јаки, прогресивни епи напади доводе и до прогресије менталне ретардације.

Како се понашати код појаве епи - напада

Као савјет родитељима, па чак и свим људима који ће се можда сусрести по први пут са епинападом јесте да се дијете или особа, мора окренути на бок, ако је положај на кревету са главом окренутом мало на доле, јер је најопасније западање језика које може доћи у току напада, због грча мускулатуре, што може довести до гушења, као највеће компликације у току напада. Људи неријетко, због управо страха од гушења, често знају неким оштрим предметима (виљушкама, кашикама, кључевима) отварати уста да би придржали језик, што доведе до повреда и оштећења уста и језика. Ако се дијете окрене на бок, са тим мало окренутим положајем главе на доле, језик самим тим пада у страну, то је тај тзв. кома положај, (и епи напад је нека врста коме, губитка свијести), аутоматски се спрјечава могућност гушења дјетета. Ту је потребно и мало ослободити дисајне путеве од евентуалне гардеробе која га стеже.
Родитељима дјеце, код које се јављају овакви напади, бих посебно препоручила да код себе увијек имају диазепам клизму, која се ставља ректално, која има дејство брзог прекидања напада. Уколико је у близини амбуланта или хитна помоћ, може се дати терапија венски, како би се прекинуо напад.

Важност терапије и њене редовности

Терапијске дозе, врсте лијекова, њихова костантност или промјенљивост специфичне су готово код сваког случаја. Оно што је јединствено и врло важно, тј. опасно, јесте самовољно прекидање терапије, као и нередовност терапије. Прекидање терапије због укидања лијека може да доведе до напада. Кроз детаљну медицинску анализу пацијента, сумирајући многе параметре (вријеме посљедњег напада, број напада у том периоду, узраст дјетета, промјене на ЦТ-у и сл.) љекар је у позицији да одлучује да ли су се стекли услови за укидање терапије.
Редовност терапије је јако битна, потребно је да се придржава одређене сатнице у узимању терапије. Дозвољена је толеранција од око пола сата до сат разлике, али да то не постане пракса, значи у изнимним случајевима, који су најчешће оправдани спавањем дјетета.
Уколико се дијете буди из сна то зна проузроковати нападе, у том случају га је боље не будити. Теже су терапије на осмосатно ври-

јеме (3 пута на дан) када препоручујемо родитељима да покушају дати лијек у пар капи воде у полу-сну, да га не буде, уколико је то изводљиво. Јер, свако прескакање лијека може довести до напада а сваки напад угрожава дијете, а то није у интересу ни дјетета, ни родитеља.

Некада су такве врсте епи напада да је немогуће и уз комбинацију лијекова избалансирати нападе, али знајући да лијекови имају и штетна дејства по организам, ми покушавамо остварити код пацијента што више користи а што мање штете, што је некада заиста врло тешко.

Установа за откривање, праћење и лијечење епилепсије

Битно је истаћи да је Одјел неурологије Дјечије клинике Клиничког центра Бања Лука једино мјесто у Републици Српској гдје се таква дјеца могу стационирати, гдје могу добити комплетну дијагностику, терапију и праћење дјеце уз савјете. Чак имамо пацијенте и из неких дијелова Федерације јер смо им територијално ближе али и не заостајемо за Сарајевом ни мало. Врло је битна опсервација пацијента у току боравка дјетета на Одјелу, посебно код дјеце када се дешавају први пут неке промјене, када имамо прилику установити да ли су то заиста епи напади или нису.

Никада не одустајати!

Свако дијете са менталном ретардацијом или епилепсијом се посматра индивидуално. Не може се генерализовати нити овај проблем

нити његово рјешење. Али оно што је заједничко код већине те дјеце јесте чињеница да се с њима уз упоран и адекватан рад могу очекивати позитивни помаци, па чак и у оним случајевима гдје нисмо теоретски очекивали успјех, он се десио, уз велики труд и рад са тим дјететом. Зато бих родитељима препоручила да раде са дјецом, посебно вјежбе за моторику које утичу на развој и интелектуалног нивоа дјетета.

Незнање као узрок честе изолације ове дјеце

Људи, који немају додира са дјецом са МР, су често из незнања склони свјесном или несвјесном одбацивању те дјеце, њиховој изолацији. А немају разлога за то. Већина ове дјеце је доброћудна, умиљата, траже пажњу и јако су захвални на томе, на лијепој ријечи, када се мало помилују, када се мало с њима комуницира. Сваки грађанин који има имало сензибилитета би учинио добро дјело сваки пут када би то дијете помиловао или му указао пажњу. Иако му не може помоћи на неки други начин може бар на тај емотивни. Ријетки су случајеви најчешће код умјерене ретардације, који су хиперактивни, који пуно причају, пуно се крећу, гестикулирају, поготово када порасту, да су видљиво другачији од друге дјеце. Они ће нпр. некада, несвјесни своје снаге и јачине, потапшати неко мање дијете а да то нама дјелује мало грубље. Али то су ријетки, изоловани случајеви.

НОВИ ЗАКОН – НОВЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ЗА ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

ЗОРАН ТЕПИЋ, директор Фонда за професионалну рехабилитацију, оспособљавање и запошљавање инвалида РС у Приједору

Можете ли нам у кратким цртама описати улогу и сврху новооснованог Фонда којим руководите као и самог Закона који је био предуслов за његово формирање?

Закон о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању инвалида је заживио у протеклих 6 мјесеци. Он третира особе са најмање 40% инвалидности и најмање 70% тјелесног оштећења и лица са лаком и умјереном менталном ретардацијом у Републици Српској. Циљ овог Закона је да послодавце анимирамо у запошљавању инвалида али и да санкционише оне који се оглуше о законске одредбе. Закон кроз поједине чланове стимулише послодавце који запошљавају инвалиде кроз ослобађање плаћања доприноса из личног дохотка за све запослене инвалиде, стимуланс кроз царинске и пореске олакшице послодаваца а све у циљу веће стопе запослености самих инвалида. Послодавци који не запошљавају инвалиде (а обавезни су у складу са Законом по чл. 16. на сваких 49 запослених радника да запосле 1 лице са инвалидитетом у 2005. години, у 2006. години 1 лице на 32 запослена радника и тд.) дужни су Фонду уплаћивати допринос 1% на ЛД радника. Тако прикупљена средства из Фонда се рефундирају инвалидским организацијама која су регистрована као предузећа која запошљавају преко 50% лица са инвалидитетом. Чланом 49. овог Закона стимулишу се горе поменуте инвалидне организације - предузећа кроз обавезу сваког правног субјекта у РС-у да својих 20% потреба за производима и производним услугама које производе и пружају ова предузећа, задовољавају од ових предузећа, наравно по условима који владају на тржишту.

Каква су Ваша запажања и искуства у раду Фонда и примјени овог Закона у протеклих 6 мјесеци рада? Да ли су уочени позитивни помаци у примјени истих?

Уочене су позитивне промјене што је за сваку похвалу. Позитиван помак је већ у самој чињеници да су многа лица са инвалидитетом и њихове организације као и послодавци упознати са правима и обавезама које проистичу из овог Закона. Послодавци који не поштују одредбу о запошљавању особа са инвалидитетом су већ почели измиривати обавезу уплате 1% поменутог доприноса, што нам даје могућност да вршимо рефундацију средстава организацијама – предузећима која запошљавају преко 50% особа са инвалидитетом, а којих по нашој еви-

денцији има регистрованих у РС тек 4, са најавама отварања још нових 11 предузећа. То су већ добри помаци и ефекти овог Закона. Битно је и напоменути да је и Инспекција рада РС-а дала подршку спровођењу овог Закона, обилазећи и анимирајући послодавце у спровођењу овог Закона. Добра страна ове приче, која нам даје оптимистичан став за будућност, јесте спознаја након комуникације са послодавцима да најчешће нису уплаћивали овај допринос не зато што нису хтјели, но нису знали за ту обавезу.

Сматрате ли да би се активнијом медијском презентацијом поменутог Закона, односно права и обавеза које произилазе из њега, постигли ефикаснији резултати у остваривању самих циљева предвиђених Законом?

Свакако. Након усвајања, од стране Скупштине РС, предложених измјена и допуна овог Закона, Фонд ће интензивније радити на медијској презентацији истих, и у штампаним и електронским медијима, након чега се очекује ефикасније и квалитетније заживљавање Закона у пракси. Самим тим очекујемо и бољи просперитет за особе са инвалидитетом и њихове организације – предузећа, као и за комплетно друштво.

Да ли ће судство у Републици Српској благовремено реаговати на евентуалне субјекте који се буду оглушили о горе поменуте обавезе из овог Закона?

У сарадњи са Министраством рада и борачко – инвалидске заштите РС и Инспекцијом рада РС, кооперативним радом и информисањем свих субјеката у овим активностима, настојаћемо умањити број оних који би судским путем извршавали своје обавезе. Томе у прилог иде и чињеница да је проценат издвајања средстава веома мали а важност и корист популације на коју се односи овај Закон, веома велика.

Доношење овог Закона је од изузетне важности за особе са инвалидитетом, као и за њихове породице, чиме су се отвориле могућности за њихову интеграцију и равноправност у друштву у којем живе. Међутим, намеће се питање како заштити или побољшати услове живота особа са инвалидитетом које су у потпуности неспособне за самосталан живот а самим тим и особе са највећим степеном инвалидитета? Да ли би се унутар овог Закона могле извршити допуне поменутих права која би се за такве особе пренијела на његовог родитеља или старатеља?

Сматрам да би све особе са инвалидитетом, без деградације у врсти или степену инвалидности требале обухватити равномјерном заштитом. Да ли би се та заштита реализовала кроз овај или друге законе небитно је. Битно је да све те особе буду равноправно заштићене, да ли преко личног права или права које би се преносило на њихове родитеље или старатеље.

ИСКУСТВА УСПЈЕШНИХ КАО ПОДСЈЕТНИК МЛАДИХ

ДРАГАН МАРИНКОВИЋ – МАЦА, умјетник – глумац, водитељ, завршио средњу медицинску, послије војске завршио вишу медицинску школу за физиотерапеута, јер, није био гузоњин син и није имао новца да (пот)плати упис на факултет за доктора. Након тога уписује Академију сценских умјетности, завршава и постаје one man!

Сретан си што ниси "гузоњин" син! Тако си већ прешао једну степеницу ка сопственој каријери!

• Ја нисам био, а жао ми је, " гузоњин син " и све сам у животу створио сам. Више бих волио да ми је неко дао одређену своту новаца коју бих ја " обрнуо " и направио некакав бизнис. Само рад! Потребан је само дебели рад. Таленат јесте битан, можда још битније јесте да се ти млади људи, тинејџери, пронађу у ономе што желе да раде и да имају безусловну подршку родитеља, који се неријетко знају држати клишеа да им дјеца постану љекари, глумци, правници... а они уистину желе нешто друго. Уз таленат, жељу, вољу, кажем опет, неопходан је и " дебели " рад. Требају имати неки свој циљ, не требају бити макијавелисти. Људи су у Босни врло лијени. Ја сам посматрао људе по Загребу, Београду, сви су у неком ин – фазону али сви нешто раде, врте, стварају а овдје, задржаћу се у Сарајеву, у другим градовима сам обично гост на пар дана, људи су нерадници! Сједе с кафе на кафу. Новаца има, потребна је и срећа, и знање, и рад, и труд, и циљ и ићи према томе, мора се отворити. Мој отац је био архитекта, мама економиста, значи нисам имао никога у сфери глуме па сам се доказао у Београду. Сам сам отишао 1998., био у Атељеу 212 годину дана, одиграо четири пет и режирао једну своју представу, без ичије помоћи. Нисам ни са покојним Муцијем Драшковићем пио, ни са Пером Краљем, да би сад као с њима, кроз некакве кафанске сеансе дошао до улоге. Ја имам своје и радим своје! И људи препознају таленат. Хиљаду пута ће људи наићи на " подметање ногу " то је неоспорно, али успоставити себи циљ и ићи ка њему, када је већ близу његовог остварења, успостављати себи нови циљ. Неодустајати, никада, радити и само радити. Ја сам се запослио први пут са 13 година. Треба се осамосталити. Имао сам једну дјевојку у Паризу када сам имао 28 година и она није могла вјеровати да ја живим са родитељима – то је њима ван сваке памети. То је та нека врста медвјеђе услуге – код роидитеља нам је најбоље. Хтио сам рећи, са 13 година отишао сам у пекару, оно нешто

преко сезоне, и морао сам имати студентски налог, отишао сам по студентски налог, као имам ли личну, отишао сам и извадио личну карту и запослио се у пекари. И више никада нисам престао радити, радио сам и на аутобуској станици, цијепао карте, и као конобар,.... Ја стално нешто радим. Можда је то сад мало и превише, преуморан сам. Наравно, тад се виде и резултати. Али само рад, рад и рад.

Код младих људи, данас, често се може препознати став: " имати пуно новца, мало радити, по могућности – никако!" док је волонтеризам за већину непознаница. По Твојим ставовима не бих рекла да су то биле и Твоје смјернице у животу?

- Дефинитивно не. Постоје двије врсте посла, рецимо у мом послу – ја кад нешто радим, морам бити или креативно или финансијски задовољен. Ако сам креативно задовољен и добијем улогу која је сјајна, онда ме новац уопште не интересује, наћи ћу га на некој другој тезги, а ово је онда нешто да себе нахраним, за моју душу. Не треба се стидјети посла, људи се овдје стиде посла. Ја сам свуда радио, као клинац брисао сам и шофершајбне, био конобар, што ми је јако добро дошло, упознаш сто хиљада људи, карактера, спознаш просто људску психологију, што је врло битно за мој позив.
- Генерална порука за крај, треба дијелити савјете, рећи ћу и овим нашим родитељим, требају рећи својеврсно искуство, ако дијете каже ја хоћу... његов став треба да буде " ја мислим да је ово добро или није добро", али не треба то слијепо бранити, зато што ће он то можда другачије доживјети, не морамо сви исто доживјети, неко је пао на том испиту, покајао се у животу а неко ће у томе савршено проћи, тако да свако треба имати ту неку врсту слободе. Мислим да су клинци данас довољно образовани да знају шта је ОК, шта није ОК. Жалосно је, дјеца су на дрогама, гутају те таблете, ... Ја не кажем, треба у животу све профурати, треба бити у рају, у ћиру, имати одгој и у школи, кући и на улици и све, ... али мислим, треба бити ПАМЕТАН, треба уживати у стварима, у животу и у свему, а не треба бити индиферентан, индолентан и са 17, 18 година не треба рећи :" живот је смеће,... " и ништа не радити, сједити и чекати мамину и татину плату и пензију. Ја сам апсолутно против тих клинаца, вићам их ја овако милион. Има још један проблем – одмах су хиљаде у питању, клинци радите за неких 10, 100 марака, немојте одмах на хиљаде, одмах оно " колико ти је то ... уф, нећу ти ја радити за 20, 30 марака". Живе у илузијама. Али немојте живјети у илузијама у варијанти шта си зарадио, шта имаш, полако почни од нечега па постепено, нешто ћеш створити. Одмах иду преко ноћи – бинго, те неке кладионице, а то је та варијанта преваре, преваре у животу, ништа индолентније – шта си радио, ишао по кладионицама и испијао кафе. Немојте то, идите радите, вртите се бавите се ово оно, нађите и упознајте нове људе, одмах ће се наћи нова екипа, овом треба ово, оно, и одмах се проналазе нови послови, нове фаце.

Посматрајући Тебе и Твој рад у ТВ емисијама фасцинирао ме је, у Твојој комуникацији, спој неспојивог – с једне стране чаршијски, мангупски жаргон, жаргон нашег обичног човјека са улице а с друге стране правописно, образовно изражавање, чиме се мало ко, а Бога ми и од новинара, може похвалити. Како Маца успијева све што ради и ствара довести до савршенства?

- Мислим да треба сјести и попричати са сваким, ја могу сјести са дном дна, и са посљедњим шљамом или криминалцем, са било којом групацијом људи, а могу сјести и са професором, доктором, могу имати конверзацију и са једнима и са другима. То је оно што сам говорио за клинце – све треба профурати, све проћи, све видјети, мислим да је то најбољи начин. Упоредо, градити, препознавати и стварати себе. Уз рад, наравно, рад, рад и само " дебели " рад!

Тешко је срочити реченице које би истински приказале све позитивне атрибуте овог посебног, великог и непоновљивог Човјека. Многи Га доживљавају као главног " кривца " наших вердих, насмијаних и незаборавних вечери, док нас забавља с друге стране екрана. Али многи не знају да се иза те слике крије скроман, искрен, поуздан и топао Човјек. Човјек који одише ведрином, љубављу, оригиналношћу а посебно хуманошћу. Драган Маринковић је, на свом путу до славних, остваио иза себе многа весела дјечија лица након милион волонтерски одиграних представа за дјецу а посебно за дјецу са посебним потребама. Уљепшао је многа дјетињства, подарио им трачак наде и поставио их на тронове њихових мјеста под сунцем, подарио им је радост одрастања у овом неријетко суровом друштву. О Његовој хуманости говори и изузетна кооперативност приликом реализације овог разговора са Њим, када се на нашу прослијеђену молбу јавио сам, прихватио разговор у било које вријеме које нам одговара, само да се Он тада налази у Сарајеву. Тако је и било, 17. 03. ове године (на Његов рођендан) прекинуо је снимање, одвојио своје вријеме за нас и за нашу дјецу. Човјек, чији су минути злата вриједни, без двоумљења, без одлагања, без изговора, био нам је домаћин на ОБН телевизији угостио нас и чак предложио да се дио хонорара у једном од Његових нових пројеката уступи овој дјеци. Сувишно би било ишта више рећи о Маци, о Човјеку савршенства!

У поређењу са људима који имају професионалну обавезу да воде бригу о нашој дјеци, дјеци са посебним потребама, а који то не желе, не могу или немају времена, примјер оваквог уважавања да је свако дијете само дијете, вриједно љубави и поштовања, ма колико оно другачије било, даје нам вјеру да ће боље сутра ипак доћи.

JAVIER GUEMES, EDF – Европски форум инвалида, (члан из Шпаније)

Приступ у законодавству других европских земаља према особама са инвалидитетом

Да ли имате сазнања какви су услови живота особа са инвалидитетом у земљи из које долазите, у Шпанији, да ли законска регулатива у довољној мјери штити права ових особа?

“Далеко је од савршеног, али имамо нови закон, Закон о зависним особама, гдје је обавезна држава да плати асистента који ће да брине о тој особи, гдје је особа која унајмљује асистента дужна да суфинансира мали проценат тих трошкова. Породица се на тај начин ослобађа од оне потпуне, 24-часовне бриге о тој особи. Ово право је ствар избора, значи није обавезујуће, породица је та која одлучује како ће организовати свој живот.“

Javier Guemes

ИСКУСТВА УСПЈЕШНИХ КАО ПОДСЈЕТНИК МЛАДИХ

Од сједења у кафићима млади имају више штете но користи

АБАС АРСЛАНАГИЋ

Абас Арсланагић, стар 62 године, професор физичке културе, једно вријеме радио у средњим школама као професор физичке културе, а по том као инструктор рукомета у Бања Луци, радио је и као новинар, као професионални тренер ради већ 34 године, сада по трећи пут повратак у Бања Луку као тренер у РК Борац. Врхунски спортиста, који је био члан репрезентације Југославије 1972. године која је осавојила прву златну медаљу на Олимпијади, од када се иначе рукомет и почео играти на Олимпијским играма, имао је 125 наступа у репрезентацији Југословаије, 2 наступа у репрезентацији свијета, са РК Борац: био 4 пута првак Југославије, освојили 5 КУП-ова Југославије, освојили су Првенство Европе 1976. године. Као тренер је радио у 3 највећа клуба на простору бивше Југославије, “ Борац“ Бања Лука, “Металопластика“ Шабац и “ Загреб“ Загреб, био је тренер јуниорске репрезентације Југославије 1981. године када су били прваци свијета у Португалу, други тренер репрезентације Југославије 1986. када су у Цириху освојили Првенство свијета, први тренер репрезентације Југославије на Олимпијским играма у Сеулу када су освојили бронзану медаљу. Тренирао је и репрезентацију Катара 6 година, репрезентацију Хрватске и Босне и Херцеговине. Отац двије кћерке, старија је апсолвент шпанског и француског језика а млађа је будући логопед (четврта година студија, врхунска спорташица која игра за репрезентацију Хрватске)

Пут младог човјека, посебно у данашње вријеме, до узорног, школованог и радног човјека је врло тежак. Када досегне тај циљ, може се рећи да је и врло успјешан. Како на свом животном путу постићи врхунске резултате, ући у свијет живих легенди, нама, обичним људима је недокучиво, далеко. С тога смо, имали задовољство и срећу да нас једна таква жива Легенда упути у свијет великих, као смјерницу младим људима који данас креирају своју будућност.

“ Када сам ја почињао, 58. године, била су друга времена, није било избора. Одрастао сам у малом мјесту и мој отац није ни знао којим се спортом бавим док нисам заиграо у првом тиму. Ја мислим да је спорт најздравија дјелатност која може младе људе усмјерити на прави пут. Узећу за примјер моју млађу кћерку, која је постала врхунски спортиста, завршила је спортску гимназију у Загребу. Њена професорица је знала рећи да није срела зрелију, савјеснију и одговорнију особу њене доби. Због такмичења је често изостајала са наставе али јој то није стварало проблеме. Како је у спорту постизала врхунске резултате тако је и у школи била изузетан ђак. Она се испрофилисала кроз спорт. Дакле, спорт је тај који усмјерава младе људе на исправан пут, или као некада културно - умјетничка друштва,социјализација младих људи кроз дружење. Од свакодневног сједења по кафићима, без икаквог интересовања или активности, млади људи имају више штете но користи.”

Сваки човјек на свом животном путу има успона и падова. Шта је то што је Вас, као врхунског спортисту, као човјека са много животног и професионалног искуства, одржало и дало Вам снагу да никада не поклекнете, да пређете све препреке, да истрајете и уђете у свијет живих легенди? Да ли је то само велика љубав према спорту или човјек мора посједовати и нешто више од тога?

“Ја сам направио компарацију прошлих и садашњих времена, стасања мене као спортисте и моје кћерке. Два сам пута долазио у “ Борац “. По одласку у “ Партизан “ поново су ме вратили због одласка тадашњег голмана Владе Јовића у војску. Нисам желио бити други, помоћни човјек, вратио сам се у Древенту, наставио сам студирати ДИФ у Сарајеву. Сјећам се те фамозне 68. године, када су почеле студентске демонстрације у Београду, затим се то пренијело на Загреб, потом и у Сарајево. Посматрао сам те младе људе из студентске собе на Бјелавама, све су то углавном били пропали студенти, који за неколико година студија нису имали

завршену ни годину или двије факултета, гдје су им се прикључивали и сарајевски хулигани, разбијали су прозоре, излоге. А ја сам краћим путем, преко брда, на Коларчево одлазио на тренинг. Значи то је био моменат хтијења, жеље, изабрао сам тај пут и њега сам се држао. Ја то опет упоређујем са мојим кћеркама, и старија кћерка је успјешна али је она некако опуштенија, мање активна, док је ова млађа прецизна, самоорганизована, код ње је децидно испланиран сваки дан, све обавезе су укалкулисане али и испуњене. Она сама себи креира живот, усаглашава га и усмјерава. А све то захваљујући спорту и великој жељи да оствари циљ и пут који је себи зацртала. “

На упит да ли нешто зна о Специјалној Олимпијади, гдје су учествовали наши чланови и чак постизали врхунске резултате широм свијета, одговор је наравно био потврдан, са напоменом да је дао и свој лични допринос у формирању неких клубова инвалида. Ово је још један показатељ да врхунски спортиста није само човјек који постиже изузетне резултате него и врхунски хуманиста, ентузијаста и познавалац свих друштвених сфера у животу човјека. С тога, само овако велики људи улазе у свијет живих легенди!

КРИСТО ВЕЛКОВ, из Бугарске, директор за Југоисточну Европу Специјалне Олимпијаде, канцеларија у Бриселу, неколико година координатор Специјалне Олимпијаде Босне и Херцеговине

МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У УЛОЗИ ПОСМАТРАЧА АЛИ И КРЕАТОРА НОВЕ ПОЛИТИКЕ У БИХ

СПЕЦИЈАЛНА ОЛИМПИЈАДА ЖИВИ И У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

У току Вашег рада унутар Специјалне Олимпијаде Босне и Херцеговине често сте се сусретали са дјецом са менталном ретардацијом и њиховим породицама. Какав утисак носите у себи о њима?

• Посао којим се бавим не бих мијењао ни за један други. Ја се искрено надам да бар мало помажем спортистима са манталном ретардацијом и њиховим породицама. Оно што ја лично добијем у контакту са њима просто нема цијену. Ми трчимо по цијели дан, и за оне ствари које су нам најважније у животу имамо тенденцију да их заборавимо. Али, ја сам видио много младих људи са менталном ретардацијом који знају филтрирати ствари које нису битне. Посао је као и сваки други посао, са својим ставкама, буџетима, пројектима, програмима. Али за мене је морална сатисфакција када видим ове младе људе како играју рецимо фудбал, када освајају медаље, када видим радост на њиховим лицима. Овакву сатисфакцију ни један други посао ми не може дати.

Обзиром да већ петнаестак година живите у Бриселу имате ли спознаје како и колико закони у тој средини штите права ових особа?

• Врло интересантно питање. Регистрација права у закону је једна ствар, а реализација тих права је друга ствар. Оно што је мени битно и што покушавамо развијати у активностима и задацима Специјалне Олимпијаде јесте да људи који ходају улицом разумију и прихвате особе са менталном ретардацијом, као људе који имају свој неки други таленат. Какви су сервиси за особе са посебним потребама у једној земљи пуно зависи од економске ситуације. Али оно што није зависно од економске ситуације јесте то како људи прихватају и разумију ове особе сваки дан. То је срце у људима, то је култура, то је традиција, то је историја, то је религија. Самисао и крајњи циљ Специјалне Олимпијаде није само анимирати ове младе људе кроз спорт, то је и утицај на законске прописе у једној земљи који третирају ове особе, то је и мијењање свијести друштва према овим особама.

ПРАВА У ЗАКОНИМА – ПРОБЛЕМИ У ПРАКСИ

Познато нам је да постоји право особа са инвалидитетом (како ратних војних инвалида тако и цивилних инвалида) на увоз возила за потребе истих, са одређеним бенифицијама, регулисано у Закону о царинској политици. Можете ли нам дефинисати то право?

• Везано за увоз путничког аутомобила, имамо двије категорије инвалида, РВИ и остали инвалиди. Категорији “ остала инвалидна лица “ треба да имају рјешење надлежног органа или комисије, којим је утврђено тјелесно оштећење од најмање 80%, а који се односе на органе за кретања, органе вида или тежи облик менталне ретардације или парализе.

Као и у многим реализацијама права у пракси и у овом случају се дешавају потешкоће. Конкретно ово право је благо речено условљено ставком да се приликом коришћења возила у истом мора налазити особа са инвалидитетом, а да се у другим случајевима не смије користити. Како је старање о дјетету или одраслој особи у стању менталне ретардације врло тешко, захтјевно, изискује много времена, труда, новца, а све то је потребно обезбиједити да би та породица

РАТКО КОВАЧЕВИЋ, Одјељење за комуникације у Управи за индиректно опорезивање БиХ

функционисала, сматрамо да је тај услов помало нереалан. Замислите да сте увезли ауто по овом основу, имате дијете у стању теже менталне ретардације, непокретно, врло крхког здравља и ви сте приморани да дијете возите у аутомобилу да бисте отишли на посао да зарадите бар нека основна новчана средтва за његово издржавње, треба да одете у апотеку да му купите лијек, пелене и сл., да одете уопште у куповину намирница за породицу. Због чега је и да ли је овај услов оправдан?

- Слажем се са Вама у потпуности, из вашег угла овај услов дјелује неоправдано и комплицира реализацију у пракси. Напоменуо бих разлог због којег јесте оправдан, а то је чињеница да су многи злоупотребљавали ово право, увозили врло скупа возила на име особе са инвалидитетом које никада нису ни видјели, избјегавали плаћање пореза и користили га за личне потребе. Тешко да бисте се изборили за генерално укидање овог прописа али се може тражити измјена и допуна овог става у поменутом Закону, у смислу да се из овог услова изузму родитељи дјеце у стању менталне ретардације. Орјентационо се може знати број ових корисника тако да би се евентуалне злоупотребе могле уочити и санкционисати. Мислим да би се те појединости требале рјешавати у сарадњи и са Министарством унутарњих послова.

МИМИР ЊЕЖИЋ, власник и директор предузећа " ЈУМБО ПЕТ " из Лакташа која врши производњу пет амбалаже за прехрамбену индустрију – циљна група мљекарска, која запошљава преко 50% особа са инвалидитетом од укупног броја запослених радника

УСПЈЕХ НА ПОЉУ ЗАПОШЉАВАЊА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

У времену незапослености, неизвјесности о будућности младих особа, гдје је позиција особа са инвалидитетом у још далеко тежем положају, за сваку похвалу је опредјељење руководства Предузећа д. о. о. JUMBO PET из Лакташа, Гдина Момира Њежића, директора, Гђице Сање Телић, менаџера маркетинга и продаје, који су први отворили предузеће које заснива своје дјеловање у привреди на запошљавању већинског броја радника – особа са инвалидитетом. Тренутно је запослено 12 радника од чега 7 радника спада у категорију особа са инвалидитетом. Основна дјелатност Предузећа је производња пет амбалаже за мљекарску индустрију са тренутним капацитетом производње 8000 јединица дневно, а планира се за наредни период 24000 јединица дневно. Пласман производа се врши на тржишту БиХ а у плану је иностранн пласман.

Подршка која је пружена Предузећу д. о. о. JUMBO PET из Лакташа приликом реализације овог специфичног и изузетног Пројекта од стране међународних организација Фице Интернатионал, DOB Фондације, USAID LAMP пружањем стручних консултантских услуга као и домаћих институција Скупштине општине Лакташи, Центра за социјални рад Лакташи, Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање РС, пружа нам вјеру и наду за ведрију и хуманију будућност ових младих особа. Оно што додатно охрабрује јесте недавно усвојени Закон о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању инвалида који регулише и стимулише управо овакве активности у привреди и запошљавању.

Свечаном отварању овог Предузећа, које је одржано 22. 06. 2006. године у Лакташима присуствовали су представници горе наведених институција као и представници Мнистарства здравља и социјалне заштите РС, Министарства рада и борачко – инвалидске заштите РС, Центара за социјални рад Бања Лука, Градишка, Србац, Приједор, Дома културе Лакташи, Туристичке организације Лакташи, Координационог одбора инвалида РС, нашег Савеза и многи други гости. Широка лепеза присутних посјетилаца говори о важности проблематике особа са инвалидитетом али и о важности начина њеног рјешавања коју су исти препознали.

Остаје нам да се надамо да ово неће бити усамљен и риједак примјер овакве праксе, но да ће се, по узору на Предузеће JUMBO PET , мотивисати и други привредници у нашем окружењу.

С тога смо разговарали са Гдином Њежићем, директором овог јединственог Предузећа у намјери да информишемо јавност који су мотиви оваквог хуманог подухвата.

Гдине Њежићу, Ви спадате у категорију РИЈЕТКИХ појединаца у овом друштву, а посебно привредника, који су свом послу пришли не само са економске и профитабилне амбиције него и са амбиције коју посједују само искрени хуманисти – људи који су спремни дати пуну подршку онима којима је она од животне важности – особама са инвалидитетом. Овакви ријетки али заиста охрабрујући примјери нам говоре да има наде да се поруше баријере дискриминације и изграде нови темељи друштва у којем ће свака особа, ма колико она другачија била од осталих, имати своје мјесто под сунцем, своје шансе, могућности и своје наде.

Шта Вас је понукало да се опредијелите за формирање предузећа у којем главни акценат стоји управо на особама са инвалидитетом?

Искрено речено, у данашњем друштву је веома тешко обезбиједити посао потпуно здравим, способним и школованим људима. Илузорно би било очекивати да у оваквој ситуацији особе са инвалидитетом могу имати приоритет при запошљавању, односно да им се посвети пажња. Сматрам као човјек и хуманиста да је то један корак добре воље који ће можда утицати и на друге да и они тако нештоураде, ако не у облику масовнијег запошљавања онда бар појединачног. Такође сматрам да ће се ови млади људи, као група, лакше уколопити у технолошки процес него што би то чинили као појединци. Једна млада особа са инвалидитетом када добије шансу да приврједује, да добије накнаду за свој рад, пензионо и здравствено осигурање, да се осамостали и олакша живот и буџет својој

породици у којој живи, може очекивати просперитетну будућност у којој се неће осјећати занемарено, одбачено и мање вриједно.

Шта бисте Ви поручили руководећим структурама власти али и привредницима који дјелују и раде на овим просторима?

Све данас зависи од свијести појединца. Мислим да мој примјер може и треба утицати на остале да миијењају своју свијест у приступу према овим особама, да особе са инвалидитетом имају своје вриједности које требамо препознати и подржати. Чињеница је да је материјални моменат код већине људи приоритетнији у односу на све остале, због чега би се процес развијања свијести могао одвијати споро али што бржим ширењем информација о правима али и могућностима ових особа тај процес би се могао убрзати а самим тим и дати конкретне резултате.

Знамо да је донешен Закона о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању инвалида у Републици Српској који у доброј мјери штити и заступа права особа са инвалидитетом. Сматрате ли да је он сам по себи довољан и у доброј мјери спроведен у пракси а све у циљу побољшања услова живота ових особа?

Да будем искрен у власти је и орах и чекић! Ако се може редовно наплатити струја, телефон и слично исто тако се може утицати и на стриктно примјењивање овог Закона, који је у сваком случају добра окосница за рјешавање многих проблема већег броја особа са инвалидитетом. Уколико би се редовно акумулирала средства у Фонду који је основан за ову намјену, створиле би се и могућности за финансирање отварања нових радних мјеста за особе са инвалидитетом. И свијест појединца би се знатно брже мијењала обзиром да кроз овај Закон послодавац добија одређене бенифиције при запошљавању особа са инвалидитетом. Власт треба да истраје и утиче на спровођење овог Закона, који је уствари она и прописала и усвојила.

Досадашња успјешна сарадња и комуникација руководства Предузећа JUMBO PET из Лакташа и нашег Савеза је већ евидентна у виду запошљавња једног броја наших чланова, с тим да се према даљим плановима наведеног Предузећа у његовом развоју отвара могућност за даље запошљавање наших чланова не само са подручја општине Лакташи већ и на територији цијеле Републике Српске.

Уз велику захвалност за досадашњи допринос овој најугроженијој популацији у друштву, руководству предузећа JUMBO PET" упућујемо велике честитке и жеље за успјешан и просперитетан даљи рад.

МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У УЛОЗИ ПОСМАТРАЧА АЛИ И КРЕАТОРА НОВЕ ПОЛИТИКЕ У БИХ

И самом статистичком обрадом података осликава се сва тежина у животима особа са инвалидитетом у БиХ

Гдин, SASUN TSIRUNYAN, Консултант за Свјетску банку, Конференција " Инвалидност и сиромаштво у БиХ " Сарајево

Утоку учешћа на Конференцији посвећеној сиромаштву и инвалидности у БиХ, упознали смо Гдина SASUNa који је за овај Пројекат радио квантитативне анализе података у Босни и Херцеговини, док су други прикупљали и сумирали квалитативне податке и учествоали лично у интервјуисању грађана БиХ, изабраних методом случајног узорка, њих око 5000, почевши од 2001. године.

Ова претрага података је била база за преглед сиромаштва у БиХ. Захваљујући тим информацијама могао сам компарирати искуства различитих људи или домаћинстава, једне породице која је имала особу са инвалидитетом и једне која није. Све скупа око 1000 људи у овом Пројекту је имало особу са инвалидитетом. За разлику од моје сараднице Марине, ја нисам упознао ни једну особу са инвалидитетом, само сам обрађивао податке, али сам током те обраде имао могућност упознати специфичности и тежину живота ових породица.

Како слика говори више од стотину ријечи или података, на питање и потврдан одговор, да ли жели да види једно такво дијете, показала сам му палету слика мог сина, сматрајући да би био ред да бар види ако не и упозна, једно дијете са инвалидитетом, ако је већ сумирао статистичке податке о животима њих око 1000. Фотографије су представљале једно путовање кроз вријеме живота овог дјечака, који је некада био покретан, са осмијехом, ведрином и радошћу какву само дијете може имати, до ових садашњих, када је он још увијек ведар, драг али везан за постељу. Док је посматрао фотографије, и док му је поглед постајао све блјеђи и блјеђи, стално је постављао питања: " Да ли он има потпору од ове државе, да ли има пензију, да ли има нека примања, ко се стара о њему...?!"

Одговор је гласио да има, 41 конвертибилну марку за туђу његу и помоћ и 56 КМ за дјечији додатак. Климао је само главом и потврдио да је ова информација управо у складу и са његовим извјештајем, само још застрашујућа и суровија, у којем се наводе чињенице да ни инвалиди са пензијама и инвалиднинама (које иначе примају ратни војни инвалиди) не могу пристојно живјети и подмиривати своје свакодневне потребе, из чега и произилази став да је у БиХ веома висока стопа сиромаштва. Такође смо му навели да реципроцитет права цивилних инвалида и ратних војних инвалида, не само у новчаном погледу накнада него и унутар одређених бенифиција, иде знатно више у корист ратних војних инвалида што је и он потврдио.

За ову студију нисам радио различите параметре по основу разлога инвалидности, но међутим, све што сам више улазио у овај проблем примијетио сам, чак и на папиру и бројкама да постоји знатна разлика између људи са инвалидитетом раличитог поријекла. Касније ако би

се радила даља студија, посебно ако то буде ревизија садашњих и будућих услова живота, било би добро да се она ради децидније, по групама различитих узрока инвалидности.

Повезаност сиромаштва и инвалидности је била очигледна у БиХ али сада и потврђена на овој Конференцији. Но то смо ми осјећали на својој кожи и раније, и без ове изведене студије. Да ли ће декларисање и публиковање сиромаштва у БиХ путем ове Конференције дати неке конкретне резултате и уродити неким плодом, то не знамо. Знамо само да је речено оно што је већ познато и да је грађанин у БиХ, посебно онај са инвалидитетом, исто сиромашан и прије и послије ове Конференције? Не знамо само још до када....?!

ПРИЛОЗИ ЧЛАНИЦА САВЕЗА УДРУЖЕЊА ЗА ПОМОЋ МЕНТАЛНО НЕДОВОЉНО РАЗВИЈЕНИМ ЛИЦИМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

БАЊА ЛУКА

ТАМАРИН "СУНЦОКРЕТ"

Живот човјеку, с временом, добро и лоше доноси!
Некада је сретан, а некада га патња покоси!

Постоји један свијет, свијет тужних, ал' сретних мајки,
У врту љубави гаје свој заломљени цв'јет мајски!

Смјењују се тако прољећа, љета, јесени, зиме.
Тешко им, ал' их Пупољци мали ипак сретне чине!

Тај свијет љубави, патње, пронашла је млада Тамара,
Поклонила им наду што, 'мјесто туге, радост ствара.

Двадесет Цвјетова нашло се у врту Сунцокрета,
Сретни што посташе Латице великога цвијета!

Његовани љубављу, пажњом, обасјани ведрином
Цвјетићи дигоше главе – окр'јепљени том топлином!

Мајке бејаху сретне, са искром наде у очима –
Први пут нађоше уточиште својим надањима!

Сваки цвијет ниче, дарује љепоту, нестаје,
Сунцокретово уточиште сада прошлост остаје!

Остаје сјета, празнина, бол, патња ал' и нада
Да ће мали цв'јет бити дио великог, к'о некада!

Живот Цвјетова траје у малим кућним саксијама.
Траже своје мјесто под сунцем, на хуманим пољима.

Тамара! Та млада жена, срцем и душом вођена,
Остави сјемена другима, да буду засађена!

Хоће ли то сјеме гледати очима дипломате
Ил' посијати рукама – рукама маме и тате?!

Хоће л' бити више оних са духом разум'јевања
Ил' оних са равнодушношћу крутог оклијевања?!

Хоће ли никнути Сунцокрет, ког посија Тамара?
Ил' ће земља бити јалова, због тамо неких пара?

Хоће л' Пупољци мали, бити Латице Сунцокрета?
Хоће л' овај мали, бити дио великога св'јета?

Хоће л' мајкама осмијех озарити уморна лица,
У књизи хуманости окренути нова страница?

Хоће л' они, што о нашим животним баштама брину,
Пронаћи у мирисним саксијама праву величину?!

Не знам! Али Ви знајте! У мајкама још живи нада!
Јер, она је ослонац живота била од вајкада!

Надам се, спојит ћемо Лати Сунцокрета, Ви и ја!
За сваки понор у животу има нека ћуприја!

Децембар 2004. године Господње
С љубављу !!!

Седмога новембра, двије хиљаде пете године,
У поље хуманости, мале саксије пресађене!!!

Двадесет цвјетова опет је у врту Сунцокрета,
Сретни јер су сада Латице великога цвијета.

Тамарина сјемена нису држале дипломате,
Него, с разумијевањем, рукама маме и тате.

Рекле су тада "ДА", те високо подигнуте руке!
Били су то чланови Скупштине града Бања Луке!

Захвални смо, Вашој храбрости, великој хуманости!
Наши су домови сада пуни среће и радости!

Кол'ко нам овај Вртић значи, тешко је сада рећи,
Од Њега, за нашу срећу, не постоји разлог већи!

Бања Луко наша, најљепши Граде свијета,
Воле те и поздрављају мале Лати Сунцокрета!!!

Октобар, 2006. године Господње
С љубављу!

“Тамарин Сунцокрет” је настао у склопу евалуацијских активности ДФИД-овог тима за реализацију и праћење пројеката имплементираних у Босни и Херцеговини у периоду 2003. – 2005. године, посвећених реконструкцији режима социјалне заштите у БиХ. Стотине пројеката је на својеврстан начин указивало на специфичне потребе али и моделе рјешавања, појединих групација грађана. Тако је и група родитеља дјеце са интелектуалним онеспособљењем, повезана бањалучким Удружењем за помоћ МНРЛ, захваљујући иновативности, великој ангажованости и љубави младе Гђе тамаре Прибишев Белеслин, исказала своју потребу за организовањем вртића за своју дјецу. Пројекат под називом “Сунцокрет” је иза себе оставио непревазиђен утисак, свих ових година, као јединствен, изузетан и

висококвалитетан метод изражавања потребе, њеног модела остваривања као и важност проблематике популације коју представља.

По два корисника - учесника из сваког пројекта су били судионици трогодишње евалуације. У ту сврху, преко стотину интервјуа је урађено са грађанима – учесницима пројеката из четири града БиХ. У генералном Извјештају DFID-а објављени су интервјуи са учесницима пројеката, као примјери најизражајнијих животних прича, које су у цјелости осликавале сврху и оправданост њихових активности и подршке у БиХ.

Да Град Бања Лука није безразложно препознао важност овог вртића, говори и чињеница да је тим енглеске владине организације DFID у свом коначном Извјештају, од седам објављених животних прича, објавио приче обје мајке дјеце полазника вртића “Сунцокрет“!

С тога је и наш Савез, као главни носилац активности од покретања имплементације модела “Сунцокрета” у локлану заједницу до његове коначне реализације, изузетно поносан што је, заједно са руководећом структуром Града Бања Луке, био судионик у стварању историје овога Града, који се као мало који град у окружењу и шире може поносити својом широком лепезом услуга које пружа својим грађанима!

УДРУЖЕЊЕ ЗА ПОМОЋ МЕНТАЛНО ЗАОСТАЛИМ ЛИЦИМА “НАДА” БИЈЕЉИНА

Наше Удружење основано је септембра мјесеца 2003. године у Бијељини. Циљ Удружења је побољшање положаја и статуса ментално ометених лица са подручја наше општине. Чланови Удружења су поред ометених лица и њихови родитељи као и стручњаци разних профила који се у свом свакодневном раду сусрећу са проблематиком ове популације.

Удружење, на жалост, још увијек нема своје просторије тако да користи простор Центра за социјални рад. Једна од приоритетних активности Удружења и Центра за социјални рад је, да у сарадњи са Одјељењем за друштвене дјелатности Административне управе Бијељина осмисли и реализује пројекат Дневног центра за цјелодневни боравак и рад са ментално ометеном дјецом.

У простору којим сада располажемо, два пута седмично изводе се радионице које помажу дјеци и њиховој социјализацији и учењу кроз игру. Дјеца се уче писању, читању, раде вјежбе за координацију фине моторике прстију, визумоторике. Дефектолози који раде са дјецом помажу дјеци школског узраста у изради домаћих задатака, уче их да плету, цртају, сликају, да израђују фигуре и украсне предмете од разних материјала, да пјевају и играју. Битно је истаћи да се и дјеца и родитељи радују овим радионицама, те су оне врло посјећене.

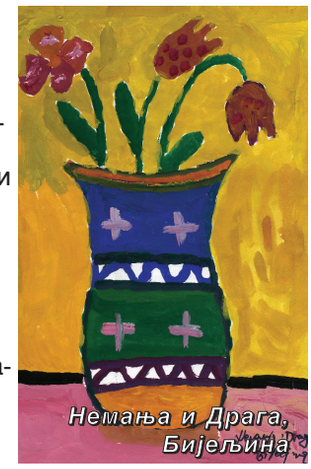

Удружење има врло малу финансијску подршку од локалне заједнице и Савеза удружења за помоћ МНРЛ РС. У току љета имали смо и донацију преко OSCE од француске породице Armand и Martine Chifflet чија је кћерка Sofi, радећи у једној међународној организацији страдала у саобраћајној несрећи у Тузли, марта ове године. У помен на њу они су са 5.000 КМ помогли адаптацију простора у коме сада Удружење ради, због чега смо им ми захвални.

Удружење тренутно ради на прикупљању средстава за традиционално обиљежавање предстојећих празника како бисмо дјецу обрадовали пакетићима и уприличили пригодну свечаност тим поводом.